

број 34

енергија

февруари 2024

**ЗЕЛЕНОТО СЦЕНАРИО
Е РЕАЛНОСТ
И НЕОПХОДНОСТ**

Регионална конференција на еколошки и бизнис лидери „Look Up2“

РЕГИОНОТ ТРЕБА ДА ГО СЛЕДИ ПРИМЕРОТ НА ЕУ ВО ДЕКАРБЕНИЗАЦИЈАТА И ЗЕЛЕНАТА ЕНЕРГИЈА

На втората регионална конференција на еколошките и бизнис лидери „Look Up 2“, која се одржа во Копаоник, Република Србија, свое учество имаше и директорот за развој и инвестиции, Виктор Андонов. Конференцијата ја отвори министерката за земјоделство, шумарство и водостопанство Јелена Танасковиќ, а свое обраќање имаше и министерката за енергетика и рударство Дубравка Џедовиќ-Хандановиќ. Посебно излагање поврзано со енергетската политика имаше и Јанис Варуфакис, поранешен министер за финансии на Грција.

Директорот за развој и инвестиции Виктор Андонов имаше свое излагање на панелот „Европската енергетска политика на примерот на регионот“, на којшто модератор беше Бојана Млаѓеновиќ од РТС, а останати учесници беа Дамир Миљевиќ, RESET Центар за одржлива енергетска транзиција, Босна и Херцеговина, проф. д-р Драгослава Стојиљковиќ, редовен професор на Машинскиот факултет на Универзитетот во Белград, Дејан Стојчевски, KOO SEEPEX, Глиго Вуковиќ, претставник на ЕУ Србија и Горан Свилановиќ, поранешен генерален секретар на Советот за регионална соработка.

На панелот, Андонов, истакна дека зелениот план се однесува на цела

Европа, а не само на земјите членки на Европската Унија, и изрази увереност дека регионот треба да го следи примерот на ЕУ за поефикасно спроведување на транзицијата кон декарбонизација.

„Сите во регионот сме исто зависни од јаглен и следствено на тоа декарбонизацијата ќе биде голем предизвик за сите нас. Но, треба да имаме предвид дека Европската Унија го донесе својот план, а кога се случи кризата минатата година, сите зборуваа дека „Repower EU“ може да се промени, а спротивно на тоа ЕУ излезе со уште поамбициозен план. Тоа е јасен сигнал дека Европа оди во таа насока и ние мораме да го следиме тој пример ако сакаме да ја постигнеме нашата цел. И, покрај тоа што денес сите зборуваа дека ЕУ има малку пари за енергетска транзиција, деновите на COP 28, потпишавме меморандум со голем конзорциум меѓународни финансиски институции за фер енергетска транзиција, тежок околу 3 милијарди долари“, истакна Андонов на панел - дискусијата.

Тој изрази задоволство од напредокот на енергетската транзиција во регионот и истакна дека во текот на последните четири години, капацитетот на фотонапонски центри се зголемил од 17 на 550 мегавати, а токму ЕСМ како компанија

беше предводник на енергетската транзиција, преку првата фотонапонска централа во рудникот „Осломеј“, која е пример за земјите од регионот.

„Доколку пред четири години некој ни кажеше дека целта беше да се зголеми капацитетот на 550 мегавати за само неколку години, никој немаше да верува во тоа, а денес веќе е реалност. Овој напредок е само почетокот на патот кон зелена енергија и декарбонизација, и сè уште ни престои долг пат кон остварувањето на целите на енергетската транзиција“, рече директорот Андонов.

Регионот има амбициозни планови за енергетска транзиција, интензивно се работи на привлекување инвестиции за поддршка на овие проекти и сериозните напори за сето она што досега е постигнато во Северна Македонија во однос на декарбонизацијата, навистина може да се каже дека државата е на добар пат за побрза и полесна транзиција кон зелената агенда. Спомувајќи ја стратегијата, Андонов на панелот потврди дека во моментот се развиваат и нови подзаконски акти токму за складирање енергија односно за инсталирање батерии, а паралелно се развива и нов законски пакет за енергетика со цел имплементација на Пакетот за чиста енергија.

Весник на
„Електрани на
Северна Македонија“
(АД ЕСМ)

Главен и одговорен уредник:
Ана Слабева

Редакција на весникот:
Катерина Лазаровска-Зафировиќ
Методија Куновски
Мирче Котевски

Лектор
Весна Муловска-Рувинова

Телефони:
++ 389 (0) 2 3 149 225
++ 389 (0) 47 206 296
++ 102 149 3 2 (0) 389

e-mail:
katerina.lazarovska@elem.com.mk
metodija.kunovski@elem.com.mk

Уредува и печати:
ВИНСЕНТ ГРАФИКА - Скопје

ПРЕТСТАВНИЦИ НА АД ЕСМ НА КОНФЕРЕНЦИЈАТА „ВОДОРОДНИ МРЕЖИ: ОД ВИЗИЈА КОН РЕАЛНОСТ“ ВО ОРГАНИЗАЦИЈА НА DESFA

Помошник-директорката за производство на топлинска енергија Александра Маројевиќ, и нашите колеги Зорица Гиовска, одговорен економист за анализа и припрема, и Петар Петровски, координатор во кабинетот на генералниот директор, присуствуваа на конференцијата „Водородни мрежи: Од визија кон реалност“ во организација на DESFA, во Атина.

Главната цел на настанот беше да се истражат патеките кон декарбонизација на гасните мрежи и да се разговара за претстојните регулаторни и политички промени во

областа на водородот, со особен фокус на Југоисточна Европа.

По завршувањето на конференцијата, претставниците на АД ЕСМ одржаа работен состанок со претставници од DESFA каде се разговараше за клучни теми поврзани со гасот и водородот, како и предизвиците и можностите што се нудат преку поставување на декарбонизациони патеки во гасната инфраструктура. DESFA е национален оператор за трансмисија на природен гас во Грција и управува со гасните преносни мрежи во земјата.

Конференција на Националниот комитет CIGRE во Приштина

ФЕ „ОСЛОМЕЈ“ Е ПРВ ПРИМЕР НА ЕНЕРГЕТСКА ТРАНЗИЦИЈА ВО ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА

Заменик-генералниот директор на АД ЕСМ, проф. д-р Имер Зенку, присуствуваше на втората конференција на Националниот комитет CIGRE во Приштина, Косово. Конференцијата опфаќа теми од областа на енергетиката, и тоа: влијанието на енергетските капацитети врз животната средина, модернизација на енергетски капацитети, пазар на електрична енергија и регулација, перформанси на електроенергетските системи и други слични теми од интерес.

ТЕЦ „Осломеј“, како дел од рударско - енергетскиот комбинат РЕК „Осломеј“ е втора термоелектрична централа според инсталирана моќност во Република Северна Македонија, која своевремено учествуваше со приближно 10 % во вкупното домашно производство на електрична енергија. ТЕЦ „Осломеј“ се состои од еден блок со вкупна инсталирана моќност од 125 MW, а започнала со работа во 1980 година.

Поради исцрпување на достапните резерви на јаглен, како и поради транзицијата кон зелената енергија, во округот на ТЕЦ „Осломеј“ врз стариот и истрошен рудник е изградена ФЕ „Осломеј 1“. Фотонапонската електрана на АД ЕСМ со моќност од 10 MW, изградена во кругот на РЕК „Осломеј“, е прв пример на енергетска транзиција во Југоисточна Европа каде што електричната енергија ќе се произведува од сонце преку панели поставени врз стар, исцрпен рудник за јаглен.

Крајната цел на овој проект е рударско-енергетскиот комбинат којшто има инсталирана моќност од 120 MW да биде заменет со сончеви електрани со еднаква инсталирана моќност од 120 MW. Европската енергетска заедница го препорачува нашиот пример во други земји во регионот каде се спроведува енергетска транзиција. Вкупното годишно производство на ФЕ „Осломеј 1“ изнесува

15-17 GWh, доволни за потребите на околу 2800 домаќинства“, истакна проф. д-р Имер Зенку на конференцијата во Косово.

Проектот на транзиција продолжува со фотонапонска електрана „Осломеј 2“ од 10 MW и дополнително уште две електрани од по 50 MW, преку јавно-приватно партнерство со компаниите Соларпро-Бугарија и Фортис Енерџи-Турција.

ВИКТОР АНДОНОВ НА КОНФЕРЕНЦИЈА ВО ЛЌУБЉАНА

АД ЕСМ ИМА АМБИЦИОЗЕН ПЛАН ЗА ИНВЕСТИРАЊЕ ВО ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА

Виктор Андонов, директорот за развој и инвестиции во АД ЕСМ, беше дел од конференцијата „Напредокот во инвестициите во обновливи извори на енергија“ (Advancing Renewable Investments) која се одржа во Љубљана, Словенија.

Конференцијата на Енергетската заедница за унапредување на инвестициите во обновливите извори на енергија е дизајнирана да ја поттикне соработката меѓу владините претставници и потенцијалните инвеститори кои сакаат да ги истражат можностите во секторите за обновливи извори на енергија. На конференцијата беа вклучени критични

теми како што се шеми за поддршка, гаранции за потекло, договори за набавка на енергија од обновлива енергија (ППА), самопотрошувачка и рационализирање на процедурите за издавање дозволи за проекти за обновлива енергија.

„Република Северна Македонија е првата земја што спроведе најспешни аукции за доделување премиум тарифи за изградба на фотонапонски центри на државно и на приватно земјиште. Како резултат на тоа потпишани се договори за изградба на фотонапонска централа со премиум тарифи со инсталиран капацитет од 130 MW, а поради цврстата определба на Владата ова придонесе за изградба на нови 530 MW фотонапонски центри низ целата држава за само 2 години, со што Република Северна Македонија ја прави лидер во регионот во поглед на енергетската транзиција.

АД ЕСМ беше предвесник на енергетската транзиција во регионот со

изградба на првата и најголема фотонапонска централа на почетокот со инсталиран капацитет од 10 MW, на локацијата на стариот рудник во РЕК Осломеј. Дополнително, ЕСМ спроведе и транспарентна постапка за избор за јавно-приватно партнерство за изградба на нови 100 MW фотонапонски центри во РЕК Осломеј, кои до крајот на годината ќе бидат поврзани на мрежа. АД ЕСМ има амбициозен план за инвестирање во чиста енергија, посебно во фотонапонски центри, и моментно во фаза на изработка се технички анализи за нови над 200 MW фотонапонски центри со техничка поддршка на EBRD и KfW банката. Со поддршка на овие финансиски институции ќе се изработи и физибилити студија за пловечки фотонапонски електрани на вештачките акумулации во склоп на големите хидроелектрани. ЕСМ ќе ја игра клучната улога во енергетската и праведната транзиција на Република Северна Македонија“, потенцираше Андонов.

Инаугуративна работилница

„ПРОЕКТ ФЕНИКС“ ИМА ЦЕЛ ДА ЈА ЗАБРЗА ТРАНЗИЦИЈАТА КОН ЧИСТА ЕНЕРГИЈА, ПРЕКУ ЗАМЕНА НА ПОСТРОЈКИТЕ НА ЈАГЛЕН ВО БЕЗБЕДНИ МАЛИ МОДУЛАРНИ НУКЛЕАРНИ РЕАКТОРИ (SMR)

Директорката на Секторот за правни и општи работи во АД ЕСМ, Душица Сеизовска-Јовановиќ, беше дел од инаугуративната работилница за претставување на проектот на Стејт департментот на САД - „Проект Феникс“ (Project Phoenix), каде што САД заедно со Министерството за економија на Република Словачка беа домаќини во Братислава, Словачка. „Проектот Феникс“ има цел да ја забрза транзицијата кон чиста енергија преку замена на постројките на јаглен во безбедни мали модулари нуклеар-

ни реактори (SMR) со користење на постојната инфраструктура, и преквалификација и задржување на локалните работни места.

Проектот Феникс е имплементиран од основната инфраструктура на Стејт департментот на САД за одговорно користење на технологијата на мали модулари реактори или FIRST - програма. На работилницата присуствуваа високи владини претставници, експерти од нуклеарната индустрија, академската заедница, невладините организации, младинските активисти за климатските промени и останати засегнати страни од цела Централна и Источна Европа и Евроазија. Настанот даде единствена можност за вмрежување, размена на искуства и подлабоко навлегување во тоа како SMRs може да го забрза намалувањето на јаглеродот.

„Актуелниот енергетски систем на Република Северна Македонија во контекст на идниот развој на производствениот систем ги следи целите

на Енергетската заедница. Тоа значи да се постигне декарбонизација на електроенергетскиот систем и да се зачува животната средина за да се има одржлив енергетски систем. Една од опциите за иден енергетски развој е нуклеарната опција, каде SMR се соодветна технологија за мал електроенергетски систем. Оваа опција е голем предизвик за македонската економија и енергетскиот сектор од различни аспекти, како во делот на човечки ресурси потребни за нуклеарната технологија, избор на локација, финансирање на проектот, циклус на нуклеарно гориво, третман на нуклеарен отпад и многу други прашања. Економијата на секој голем енергетски проект зависи од националните, но и од локалните услови, вклучувајќи ги капиталните трошоци, работната сила и материјалите, регулаторната средина, како и достапноста и трошоците за алтернативни технологии за производство“, потенцираше директорката Душица Сеизовска-Јовановиќ.

Дебата во МАНУ

КАКО ДО ОДРЖЛИВО ФИНАНСИРАЊЕ НА ЕНЕРГЕТСКАТА ТРАНЗИЦИЈА

Директорот на Секторот за развој и инвестиции, м-р Виктор Андонов, беше дел од дебатата што се одржа во МАНУ на тема „Одржливо финансирање на енергетска транзиција. Од каде и на кој начин да се обезбедат средства и кои механизми на финансирање се најсоодветни за реализација на енергетски проекти“.

Директорот Андонов во своето излагање ја нагласи потребата за инвестирање во обновливи извори на енергија, но исто така потсети да не се забораваат и постоечките капацитети што произведуваат енергија од јаглен, од кои зависи над 70 % од целокупното домашно производство на електрична енергија.

„Енергетската криза со којашто се соочивме изминатиот период многу влијаеше врз целокупната работа на сите капацитети на АД ЕСМ. Сепак, и покрај сите предизвици со коишто се соочивме, вклучувајќи го и преземањето на парното греење во град Скопје, производството на електрична енергија во државата беше сигурно и стабилно, без ниту еден ден рестрикции. Факт е дека до сега во нашата држава не е инвестирано во нови и големи производствени капацитети. Секако, ќе го спомнам ветерниот парк „Богданци“ како многу добар и значаен проект, прв во регионот, меѓутоа неговото производство опфаќа многу мал процент од вкупното производство на електрич-

на енергија и не е соодветна замена за некој од старите капацитети, туку само е дополнителна производствена сила на електрична енергија. Вложувањето во домашното производство на електрична енергија е многу значајно, бидејќи носи економска исплатливост, но паралелно, треба да се вложува и во веќе постоечките капацитети, во нивната одржливост, но и да се стави посебен акцент на нови капацитети што ќе произведуваат електрична енергија од обновливи извори, зашто само на тој начин уште повеќе ќе ја намалиме производствената цена на струјата“, потенцираше Андонов.

На дебатата дополнително се нагласи потребата за зголемување на учеството на обновливите извори на енергија во вкупното производство на електрична енергија, зголемувањето на енергетската ефикасност, намалувањето на емисијата на стаклени гасови како и потребата за промена на владината регулатива во областа на енергетиката и водењето на енергетски политики во согласност со стандардите на ЕУ и Европската енергетска заедница.

АД ЕСМ дел од „ENERGY WEEK 2023 WESTERN BALKANS“

100 % ОД МИКСОТ ОД ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА Е МОЖЕН ЗА ЗАПАДЕН БАЛКАН

Директорот на Секторот за развој и инвестиции во АД ЕСМ, м-р Виктор Андонов, учествуваше на конференцијата „Energy Week 2023 Western Balkans“, на панел-дискусијата на тема „100 % од миксот од обновливи извори на енергија е можен за Западен Балкан“, заедно со претставниците на Европската банка за обнова и развој и Европската инвестициска банка.

Директорот Андонов ги презентираше проектите кои се однесуваат на изградба на фотонапонските електрани во РЕК „Битола“ и во РЕК „Осломеј“, и се поддржани од меѓународните финансиски институции, како што се ЕБРД, ЕИБ, КФВ, Светска банка и други, при што нагласи дека достапноста до фондовите и финансиските инструменти е најзначајна алатка за успешна енергетска транзиција на земјите од Западен Балкан.

Настанот ги обедини Северна Македонија, Албанија, Црна Гора, Србија, Босна и Херцеговина и Косово, како и меѓународни финансиски институции и големи мултинационални инвеститори, ЕРС и консултантски фирми, за отворен дијалог насочен кон рамномерно распоредување на обновливите извори на енергија во регионот, како и привлекување странски директни инвестиции.

На панел-дискусиите беше заклучено дека земјите од Западен Балкан имаат огромен потенцијал за сончева енергија, но тој сè уште е речиси неискористен. Фотонапонската централа „Осломеј 1“ е прв проект кај нас од ваков тип, но и пошироко во регионот на Југоисточна Европа. Оваа централа е првиот проект што ја најави постепената замена на капацитетите што работат со класични енергенти како на пр. јагленот со обновливи извори. Фотонапонската централа во сопственост на АД ЕСМ е изградена на поранешните наоѓалишта на јаглен во РЕК „Осломеј“, со годишно производство од 15 до 17 гигават-часови.

Можностите за распоредување на енергијата на ветерот се големи на територијата на Западен Балкан и регионот забрзано ги истражува. Прв ветерен парк во Северна Македонија и Западен Балкан е ветерниот парк „Богданци“ со кој создаваме зелена и одржлива иднина и го трасираме патот што води до еколошка трансформација.

Министерот Бектеши на Конференцијата за обновливи извори на енергија во организација на МАРЕС

НАШ ПРИОРИТЕТ Е ЗЕЛЕНАТА ТРАНЗИЦИЈА

„Енергетскиот сектор во Република Северна Македонија е еден од најзначајните сектори за развој на економијата и тој е еден од врвните приоритети на Владата сè со цел обезбедување сигурно снабдување со енергија, економски раст и придвижување кон зелената економија. Една од главните цели на енергетската политика на Република Северна Македонија е привлекување на инвестиции за изградба на енергетски објекти и зголемено искористување на обновливите извори на енергија односно инвестирање во зелена енергија што значајно ќе придонесе за заштита на животната средина и ублажување на климатските промени“ - кажа министерот за економија Крешник Бектеши, во своето обраќање на Инаугуративна конференција „За зелена иднина – насоки за транзиција кон обновливи извори на енергија“, што се одржа во организација на Македонското здружение за енергија од обновливи извори (МАРЕС). Министерот потенцираше дека во таа насока Владата на Република Северна Македонија, кон крајот на 2019 година, ја донесе Стратегијата за развој на енергетиката до 2040 година како еден од најзначајните стратески документи за нашата земја во областа на енергетиката и одржливиот развој. „Во Стратегијата за развој, во

делот декарбонизација, меѓу другото, се препорачува промовирање на обновливите извори на енергија на начин којшто обезбедува одржлив развој. Исто така, се предвидува дека фотонапонските и ветерните електроцентрали ќе бидат најбразорастечки технологии за производство на електрична енергија во сите сценарија односно се планира изградба на 750 MW ветерни електроцентрали и 1400 MW фотонапонски електрани“, кажа министерот, и потенцираше дека енергетската транзиција е неизбежен процес што треба веднаш да се започне. „Особено треба да се направат напори за овозможување поволна инвестициска клима за изградба на фотонапонски електроцентрали, во насока на поедноставување на административните процедури, имајќи го предвид големиот интерес од страна на домашни и странски инвеститори, кои гледаат голем потенцијал за вложување на својот капитал во искористување на овој обновлив извор на енергија. Со правилна стратегија за развој на енергетиката, прифатена од сите чинители во општеството и реализирана од сите политички влади во наредниот период, можеме да станеме енергетски независна држава чија енергетика ќе се базира на производство на чиста енергија. Ова е тежок процес

што бара многу време, многу инвестиции, многу вложувања и ангажман од сите чинители, како од производителите, така и од потрошувачите“ - потенцираше Бектеши. Министерот информираше дека Владата во услови на криза, успеа да го зголеми домашното производство на електрична енергија, па дури и да извезува струја. „Во моментот во нашата држава работат фотонапонски централи кои произведуваат електрична енергија за 198.000 домаќинства. За период од речиси две години, дури 685 централи добија дозволи за работа, а тие, според пресметките, може да снабдуваат со струја над 160 илјади домаќинства со просечна потрошувачка во 18 градови. Годишна започнуваме и со реализацијата на неколку крупни инвестициски проекти, како изградбата на гасниот интерконектор со Грција. Беше отворена и приватна фотоволтаична електроцентрала во земјава „Новаци“ која моментално е и најголема на Балканот. Новата централа, е со вкупен капацитет од 55 MW и е проектирана да произведува 85.000 MWh годишно, што претставува електрична енергија што ќе ги задоволи потребите на 30.000 семејства“ - истакна Бектеши, и додаде дека Владата создава поволна бизнис-клима за реализација на инвестиции во обновливи извори на енергија.

„Инаугуративна конференција 2023“ организирана од Македонското здружение за енергија од обновливи извори (МАРЕС) „ЗА ЗЕЛЕНА ИДНИНА-ПРИКЛУЧУВАЊЕ КОН ТРАНЗИЦИЈАТА НА ОБНОВЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА“

Директорот на Секторот за развој и инвестиции, м-р Виктор Андонов, беше дел од Инаугуративната конференција 2023, организирана од Македонското здружение за енергија од обновливи извори (МАРЕС). На конференцијата директорот Андонов зборуваше на тема „За зелена иднина – приклучување кон транзицијата на обновливи извори на енергија“ и во своето обраќање го потврди патот по кој се движи ЕСМ изминатиот период, а ќе продолжи и во иднина со забрзано темпо. „АД ЕСМ интензивно работи на 12 нови инвестициски проекти, со инсталиран капацитет од 1800 MW, од кои најголем дел се од обновливите извори, од кои што се фотоволтаични и ветерни централи, но имаме и искористување на хидропотенцијалот. Но, затоа што мораме да се базираме на базната енергија, се предвидуваат и неколку гасни централи, коишто треба да бидат замена односно супституција на производството на енер-

гија од јаглен“. Како поважни, директорот на Секторот за развој и инвестиции, ги истакна фотонапонската централа „Осломеј 1“, прва ФЕ во државна сопственост, изградбата на уште една сончева електрана од 10 MW во Осломеј, во целосна сопственост на АД ЕСМ, како и две фотонапонски електрани од по 50 MW во Осломеј, како јавно-приватно партнерство на АД ЕСМ, и 4 фотонапонски електрани од 280 MW што ќе се градат во РЕК „Битола“. Потоа, на локацијата на старите рудници во РЕК „Битола“ ќе се гради когенеративна гасна електрана од 250 до 400 MW, која со својот капацитет ќе замени еден блок од РЕК „Битола“, како и активностите за заокружување на инсталираниот капацитет на ветерниот парк „Богданци“ втора фаза, со додавање дополнителни турбини, со инсталирана моќ од 14 MW – рече Андонов. Сите овие проекти ќе значат зголемување на количината на електрична енергија произведена од обновливи извори и од гас, и во тие услови ние ќе можеме да го намалуваме производството од јаглен, а со тоа да се намалат и емисиите на CO₂.

На конференцијата, покрај претставници од ЕСМ, присуствуваа клучните засегнати страни, министерот за економија Крешник Бектеши, претставници од ЕБОР, Енергетската заедница, Делегацијата на ЕУ во Северна Македонија, МЕПСО, МЕМО и Соларната енергија Европа, заедно со многу други еминентни организации и компании во секторот за обновливи извори на енергија. Сите овие засегнати страни ја носат својата вредна експертиза на маса и се посветени на поттикнување значајни промени во секторот за обновливи извори на енергија сè со цел да се помогне обликувањето на иднината каде што чистата енергија нема да биде само избор, туку и начин на живот.

СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ЈА ПОЧНА ЕНЕРГЕТСКАТА

Европската енергетска заедница одржа форум во Скопје. Оттаму велат дека таксата за декарбонизација е реалност во земјите на ЕУ, и тоа дека и за нашата земја не е далечна иднина. Значајно е да се привлечат инвеститори за електрани на обновлива енергија затоа што за добри идеи постојат европски фондови. Северна Македонија ја почна енергетската транзиција и мора да продолжи по тој пат. Процесот е скап, но на располагање се европските енергетски фондови, коишто имаат одвоено големи износи за таа намена, само треба да се аплицира за такви проекти. Инвеститорите, пак, веќе го согледаа значењето на алтернативната енергија, дека таа станува иднина, па така и во земји богати со фосилни горива се насочуваат кон зелената енергија. Ова се заклучоците што беа пренесени на Форумот за праведна енергетска транзиција што го одржа Енергетската заедница во Скопје.

-Имаме два фокуса, еден е самата транзиција што се случува во европските земји, па и во Северна Македонија, а друг е како таа транзиција да биде праведна и фер за сите. Север-

на Македонија е во процес на трансформација на секторот, се инсталираат соларни и ветерни центри во земјава. Ова е почеток на многу длабока транзиција и ние се фокусираме како таа да се спроведе, на начин што ќе придонесе македонскиот народ да биде добитник, – рече Дирк Бушле, извршен директор на Енергетската заедница со седиште во Виена. Од Енергетската заедница велат дека таксите за декарбонизација мора да станат реалност и дека тие и за нашата земја не се далечна иднина. Таксите за декарбонизација можеби не се некој популарен метод, но на ваков или на поинаков начин, народот ќе плати за користење на енергијата од фосилни горива – преку загадување на животната средина, преку трошоците за здравство.

Северна Македонија мора да го направи тоа и поради влошениот квалитет на јагленот што го има. Енергетската транзиција е скапа, но уште поскапо народот ќе плати ако не се спроведе транзицијата, порачаа од Енергетската заедница. Земјите во ЕУ плаќаат таканаречена карбон-такса, но не е утврден еден фиксен износ

за сите, туку тоа зависи од повеќе фактори. Според ажурираниот список на „Такс фондејшн“, најниска такса има Украина – 0,75 евра за тон јаглероден диоксид, а највисока имаат Лихтенштајн и Швајцарија – 120,16 евра за тон јаглероден диоксид.

– Цената за емисијата на јаглероден диоксид е реалност секаде во Европа и во многу земји од светот. Тоа е цената за тоа како се планира да се ослободиме од фосилните горива, а карбон-таксата дава и сигнал да се реструктурираат земјите на алтернативна енергија. Тоа се прави преку такси, преку воспоставен систем. Ние во Енергетската заедница веруваме дека постојат многу причини за менаџирање на регионално ниво и сме благодарни што Северна Македонија е водач. Форумот е добра можност да се дискутира и за влијанието на тие цени, но не е работата во тоа да се направи цената на електричната енергија од фосилните горива многу повисока, туку да биде така дизајнирана да излезе во пресрет на социјалните и на ценовните ефекти, а исто така и да

ТРАНЗИЦИЈА И МОРА ДА ПРОДОЛЖИ ПО ТОЈ ПАТ

ја забрзаат транзицијата во мали проекти, – вели Бушле. Во Енергетската заедница велат дека е јасно дека енергијата од алтернативни извори не е постојана како онаа од фосилните, но потенцираат дека токму затоа е важно енергетскиот систем да се гледа како регионален и регионално да се „пеглаат“ кусоците и вишоците на електрична енергија. Државниот секретар во Министерството за економија, Размена Чекиќ-Дуровиќ, истакна дека Северна Македонија има одговорност кога станува збор за климатските промени и дека треба да ги почитува политиките на ЕУ, а тоа значи да се намалат емисиите на стакленичките гасови.

- Како договорна страна на Енергетската заедница, институцијата може да ни помогне во спроведувањето на регулативите, – истакна Чекиќ-Дуровиќ. Македонија има стратегија за изградба на обновливи извори на енергија до 2040 година, според која дотогаш во систем треба да се пуштат 1.500

мегават-часови електрична енергија од соларни централи, а планот, како што неодамна рече министерот за економија Крешник Бектеши, веќе половина е исполнет. Тој е уверен дека Стратегијата целосно ќе се спроведе и дека Македонија е лидер во регионот според напредокот кон зелената транзиција. Минатата недела беше пуштен еден од најголемите проекти во тој процес ФЕЦ „Новаци“ со вкупен капацитет од 55 мегавати, која годишно е проектирана да произведува 85.000 мегават-часа што претставува електрична енергија што е доволна за задоволување на потребите на 30.000 семејства.

Форум за праведна транзиција 2023

ЕНЕРГЕТСКАТА ТРАНЗИЦИЈА ЗА НАС НЕ Е САМО ТЕМА НА ДЕБАТА

Директорката на Секторот за правни и општи работи и член на Управниот одбор на АД ЕСМ, Душица Сеизовска-Јовановиќ, присуствуваше на Форумот за праведна транзиција 2023 што се одржа во хотелот „Холидеј Ин“ во Скопје.

Борбата со климатските промени е на врвот на политичката агенда на Енергетската заедница. Се води процес за декарбонизација преку воспоставување климатски и енергетски цели за 2030 година за Енергетската заедница и нејзините договорни страни.

„Енергетската транзиција за нас не е само тема на дебата, туку со нашите инвестиции во капацитети за производство на електрична енергија ние покажуваме дека компанијата и државата сериозно работат на постепено поместување на производството од технологии кои загадуваат, кон т.н. чисти или зелени технологии“, истакна Душица Сеизовска-Јовановиќ на Форумот.

За регионите кои сè уште користат јаглен итно е потребна транзициска стратегија која е добро координирана и одржлива на сите нивоа на управување.

Во панел-дискусијата, директорката Душица Сеизовска-Јовановиќ, дополнително нагласи дека праведната транзиција треба да ја обезбеди иднината на работниците и таа треба да се темели на социјален дијалог меѓу сите заинтересирани страни, а тоа се владите како креатори на политиките, работниците, синдикатите и работодавците. Со цел да се започне процесот на праведна енергетска транзи-

ција, сите учесници треба да се сметаат за носители на одлуки и затоа е многу важно да бидат вклучени во процесот, меѓусебно да се разбираат и да имаат заедничка визија.

Форумот за праведна транзиција претставува дијалог во сите овие области со различни чинители и учесници во државните процеси и локални самоуправи, МФИ, претставници на синдикати, невладини организации, академски граѓани.

Битола

ПОЧНУВА ИЗГРАДБАТА

По 40 години постоење на РЕК „Битола“, топловодот од РЕК влегува во Битола со што градот добива топлификациски систем што е проектиран да работи и да обезбедува топлинска енергија од 100 мегавати. Завршија градежните работи на топловодот од РЕК „Битола“ до Битола, по што следува изградбата на топловодната мрежа во градот. Ќе се исфрлат од употреба горивата што се користат за загревање, а сериозно ја загадуваат околината. А покрај еколошките придобивки, ќе се намали потрошувачката на струја и со тоа ќе се намалат сметките за затоплување на граѓаните и на институциите. Непосредно пред 4 Ноември, Денот на ослободувањето, беше означен почетокот на изградбата на топлинската мрежа низ Битола.

„Овој проект по своето значење и големина се вбројува во рангот на изградбата на РЕК „Битола“, на Стрежево и на други капитални објекти кои суштински го промениле и го менуваат животот во градот. Ќе бидат приклучени 35 државни институции, судови, полиција, училишта, градинки, болницата, спортската сала, објекти кои загадуваат и кои

многу трошат за загревање, а потоа, мрежата ќе се разгранува низ градот. Интензивно се работи од 2021 година и системот треба да биде ставен во функција во текот на грејната сезона 2025/2026 година“, рече поранешниот премиер Димитар Ковачевски.

Овој капитален проект се реализира со 39 милиони евра поддршка на германската КФВ банка, како и дополнителни 7 милиони евра

сопствени средства на АД ЕСМ. Ковачевски посочи дека е обезбедена иднина на топлификацијата, без разлика од каков ресурс РЕК ќе произведува електрична енергија. Планирана е изградба на нова когенеративна електрана на природен гас, која во иднина ќе може да работи и на водород и ќе замени еден од постојните термоблокови. Дополнително, во финална фаза се и физибилити студиите за нови над

НА ТОПЛИНСКАТА МРЕЖА

300 MW фотонапонски центри на стариот рудник во РЕК „Битола“.

Трасата на топловодот поминува и низ Новаци и Могила, две рурални општини, во коишто жителите главно се занимаваат со земјоделство, а топловодот ќе создаде можност за загревање на земјоделски оранжерии и објекти и со тоа ќе обезбеди дополнителна поддршка за развојот на земјоделството во регионот.

Решени се имотно-правните односи по текот на трасата на топловодот, по пат на експроприација. Проектот што е од исклучително значење за Битола, Новаци и Могила е пред сè еколошки и ако претходно беше предвидено да има потстанција за догревање на влезот во Битола, којашто ќе работи на мазут, сега е тоа решено со потстанција на природен гас. А решена е, како што истакна тој, и најголемата дилема за долгорочноста на топловодот. „Со последните измени на проектот, направени пред да отпочне неговата реализација, обезбедивме иднина на топлификацијата, без разлика од каков ресурс РЕК „Битола“ ќе произведува електрична енергија“, рече Ковачевски.

Владата, како што објасни Ковачевски, има план за РЕК „Битола“,

со оглед дека енергетската транзиција на РЕК „Битола“ е највисок приоритет за целокупниот развој на Пелагонискиот Регион. Тој соопшти дека се планира и изградба на нова когенеративна електрана на природен гас, којашто во иднина ќе може да работи и на водород. „За ова веќе соработуваме и со еден од најголемите американски гиганти во оваа индустрија и веќе се водат конкретни разговори. Оваа гасна електрана ќе замени еден од постојните термоблокови. Дополнително, во финална фаза се и физибилити студиите за нови над 300 MW фотонапонски електрани на местото на стариот рудник во РЕК „Битола“, нашиот најголем производител на електрична енергија од јаглен. Овие проекти се изработуваат благодарение на техничката помош што ја добиваме од меѓународните финансиски институции ЕБРД и КФВ, на кои сме им благодарни што ја поддржуваат енергетската транзиција во Северна Македонија. Очекувам на почетокот на 2024 година, да се избере и компанијата која ќе ја изгради првата 20 MW фотонапонска централа во РЕК „Битола“ и ќе ја започне енергетската транзиција. До крајот на наредната година, централата ќе биде и во функција и оператив-

на на мрежа“, додаде Ковачевски и потенцира уште еднаш дека вработените во РЕК „Битола“ не треба да стравуваат за својата иднина, туку на против РЕК „Битола“ има иднина, РЕК „Битола“ ќе произведува струја за Северна Македонија.

Генералниот директор Васко Стефанов рече дека битолчани ќе добијат еколошки чист и високо комфорен начин на загревање. „Ќе се намали користењето на електричната енергија, мазутот и огревно-то дрво за греење, а ќе се зголеми безбедноста и сигурноста на дистрибутивната мрежа на електрична енергија. Со воведувањето на овој вид греење ќе се намали загадувањето и ќе се зголеми енергетската ефикасност“, рече Стефанов.

Директорот на ЕСМ Топлификација Битола, Горан Козаров, истакна дека започнуваат нивните предизвици со поставување на мрежата низ битолските улици. „Откако ќе се пробиеме под железничката пруга и ќе излеземе на обиколницата, ќе се работи паралелно на двата краи на топловодот - кон улицата Партизанска и кон кружниот тек на Дулие, па нагоре кон Црн мост. Во следните 18 месеци, низ Битола ќе бидат изградени 10,5 километри топловод“, рече Козаров.

Интервју со Васко Стефанов, претседател ЗЕЛЕНОТО СЦЕНАРИО Е

*ЕСМ е клучниот столб во енергетиката, ја дури и во економијата на нашата
градиме нови капацитети за производство на електрична енергија*

Директоре Стефанов, до април, една година од назначувањето на местото генерален директор на АД ЕСМ. Како го оценувате изминатиот период за нашата компанија?

На функцијата генерален директор на АД ЕСМ стапив на почетокот на април 2023 година. Изминатиот период беше исполнет со предизвици и одредени тешкотии, меѓутоа успешно ги надминавме. Грејната сезона започна без сериозни проблеми, производството е стабилно и сигурно, без никакви прекини. Сите предизвици се надминуваат со добар план и стратегија, со тимска работа и сериозна посветеност. Ние продолжуваме да работиме со исто темпо, максимално посветени на зголемување на производството на електрична енергија и секако во служба на граѓаните.

Со финансиска поддршка од Владата, АД ЕСМ успеа да ја измена енергетската и топлинската криза во годините зад нас. Што преземаме како компанија за континуирано производство на електрична енергија? Каква е состојбата со подружниците, дали обезбедуваме доволни количества енергија за домаќинствата и малите потрошувачите, успеваме ли да одговориме на задолженијата?

Во изминатиот период, како што беше и во периодот на енергетската криза, ги ставивме во функција сите домашни производствени капацитети на електрична енергија, а со тоа ја намаливме зависноста од увоз на струја. Домашното производство е најевтино и затоа посветено работиме да го зголемиме.

АД ЕСМ работи со електрани кои се стари по 40, 50 и 60 години, кои се прилично амортизирани и производството на електрична енергија се одвива така што континуирано се работи на нивно санирање и одржување. Во изминатите години направени се капитални ремонти во РЕК „Битола“ што не беа направени подолго време, вложени се многу средства, време и работа, сè со цел да се зајакнат, да бидат поиздржливи и посигурни при производствениот процес. Исто така, подложени на рехабилитација беа и хидроелектраните, а да не го изоставиме и новиот трансформатор за блок 3 во РЕК „Битола“.

Каде во моментот се почнати клучни инвестиции во нашата компанија, и како и со која динамика ќе се спроведуваат планираните инвестиции на АД ЕСМ?

АД ЕСМ, некаде од средината на 2019 година, почна да ги спроведува проектите од енергетската транзиција односно енергетската трансформација. Сите наши ак-

на УО и генерален директор на АД ЕСМ РЕАЛНОСТ И НЕОПХОДНОСТ

држава, шокму зашоа ние не смееме да си дозволиме да застанеме или да не

тивности беа во согласност со усвоената Стратегија за енергетика до 2040 година и со процесите поврзани со движењето кон зеленото сценарио.

Во АД ЕСМ во тек е реализација на многу различни проекти што ќе донесат инсталирана моќност од 1760 MW, што е повеќе од постоечката инсталирана моќност на сегашните капацитети на ЕСМ, од 1420 MW. Во 2019 година АД ЕСМ ја купи и ја стави во функција когенеративната гасна електрана КОГЕЛ од 30 MW што е приклучена на постоечкиот систем на подружницата „Енергетика“ – Скопје. Потоа, во април 2022 г. пуштена е во тест производство 10 MW фотоелектрична централа „Осломеј 1“, прва ФЕ во државна сопственост која ЕСМ ја изгради во екстремно отежнати услови за работа во времето на ковид-кризата и енергетската криза. Ова е прва фотонапонска електроцентрала во Југоисточна Европа изградена врз стар рудник за јаглен. Во тек е постапката за изградба на уште една сончева електроцентрала од 10 MW во Осломеј, во целосна сопственост на АД ЕСМ. Исто така, во тек е изградбата на две фотонапонски електроцентрали од по 50 MW (вкупно 100 MW) во Осломеј, како јавно-приватно партнерство на АД ЕСМ.

Во овој контекст би сакал да ги спомнам и четирите фотонапонски електрани од 280 MW (20+60+100+100 MW) што ќе се градат во РЕК „Битола“, исто така на локација на стари рудници, коишто со својот капацитет ќе заменат еден блок од комбинатот. Понатаму, во план е и когенеративна гасна електрана од 250 до 400 MW што ќе се гради во РЕК „Битола“ и ќе замени два блока од термоелектраната. Како што е познато, во тек е и изградбата на топловодот од РЕК „Битола“ до Битола, Новаци и Могила, којшто ќе обезбеди парно греење за институциите и жителите на трите општини. АД ЕСМ закупи 10% од капацитетот за течен гас во гасниот терминал во Александруполи, Грција, односно 550 милиони м3 течен гас годишно за период од 15 години.

Дополнително, во моментов течат активностите за заокружување на инсталираниот капацитет на ветерниот парк „Богданци“ – втора фаза, со инсталација на дополнителни турбини со инсталирана моќ од 14 MW. Во тек се и процесите за изведување на третата фаза за ревитализација на хидроелектраните на АД ЕСМ, чијашто инвестициска вредност е 28 милиони евра.

Како гледате на предизвикот за енергетска транзиција? Нашите капацитети се базираат на традиционални извори на енергија. До каде е реализацијата на проектите и движењето кон зеленото сценарио?

ЕСМ е клучниот столб во енергетиката, па дури и во економијата на нашата држава, токму затоа ние не смееме

да си дозволиме да застанеме или да не градиме нови капацитети за производство на електрична енергија.

АД ЕСМ ја започна првата транзиција во регионот со изградбата на фотонапонската електраната „Осломеј“, којашто е изградена врз поранешен стар рудник за јаглен што не може повеќе да се користи за друга намена. За нашата транзиција сме благодарни на нашите партнери, меѓународните финансиски институции, ЕБОР, Европската инвестициска банка, УСАИД, КФВ – германската развојна банка, бидејќи заеднички работиме на сериозен план за трансформација на ЕСМ и на комплетна декарбонизација на нашиот енергетски систем. Зеленото сценарио е реалност и неопходност, не само заради заштитата на животната средина туку и за зајакнување и обезбедување сигурно производство на електрична, но, и на топлинска енергија. Водородот е гориво на иднината и затоа размислуваме во тој правец и во однос на трансформацијата на нашите најголеми електрани – РЕК „Битола“, РЕК „Осломеј“ и ТЕЦ „Неготино“. Транзицијата ќе биде скапа, а ако ја задоцниме ќе биде уште поскапа.

Се забележува значителна соработка меѓу раководството на АД ЕСМ и Синдикатот. Како гледате вие на синдикалните активности и што ќе им порачате на вработените како претседател на УО и генерален директор на АД ЕСМ?

Со предизвиците што ни ги донесе минатата година, нашите работници се издвоија како вистински професионалци. Со нивната посветеност и несебична работа обезбедуваме стабилно производство на електрична енергија за сите граѓани во државата. Тоа е навистина доказ дека со тимски дух и заедничка работа можеме да постигнеме многу. Со секој мегават-час електрична енергија што ја произведуваме, ние придонесуваме за подобрување на квалитетот на живот на нашите семејства, нашите соседи и пријатели. Тоа е повеќе од работа, тоа е наша мисија за поддршка на нашите заедници, и со засилен тимски дух и посветеност ќе продолжиме да бидеме столб на стабилност за сите наши сограѓани.

Вработените во АД ЕСМ се способни и вешти луѓе, и токму поведен од тоа ќе ја искористам приликата да им се заблагодарам првенствено ним, вклучувајќи ги и нашите синдикални лидери, како и членовите на Управниот одбор на АД ЕСМ кои несебично се вложуваат себеси за да ги подобрат условите за работа и животниот стандард на вработените. Покачувањето на платите за 15% во АД ЕСМ е само уште една потврда дека нашата компанија ќе продолжи посветено да работи на подобрување на животните и работните услови за сите вработени во АД ЕСМ.

ПРОДОЛЖЕНА ВАЖНОСТА НА КОЛЕКТИВНИОТ ДОГОВОР

Раководниот тим на нашата компанија, заедно со генералниот директор Васко Стефанов и претседателот на Синдикатот на АД ЕСМ, Јове Смилевски, потпишаа Спогодба за продолжување на важноста на Колективниот договор што беше потпишан во август 2023 година. Вработените во АД ЕСМ со нивната посветеност и максимални напори се најважната алка во синџирот на производство на електричната енергија и претставуваат клучен столб во енергетиката и неразделен дел од нашиот национален енергетски систем, и секако во економијата на

нашата држава. Она што го прави секој вработен во АД ЕСМ заслужува неизмерна почит и највисока пофалба и токму затоа Управниот одбор и Синдикатот на АД ЕСМ оваа Спогодба ја потпишуваат во знак на благодарност за нивната макотрпна работа и посветеност. Пред да се потпише Спогодбата, Управниот одбор на компанијата и Синдикатот на АД ЕСМ заедно ги утврдија бенефициите што ги носи овој Колективен договор, а се од заемен интерес за работниците и за работодавците и ќе придонесат за зголемување на продуктивноста во компанијата.

ПАНЕЛ-ДИСКУСИЈА: ЗЕЛЕНА ЕНЕРГЕТСКА ТРАНЗИЦИЈА И ПОЗДРАВА ЖИВОТНА СРЕДИНА ЗА ЕВРОПСКА ИДНИНА

Зелената транзиција и преминот кон обновливи и еколошки енергетски системи ќе ѝ обезбеди енергетската независност на Северна Македонија, ќе влијае позитивно врз заштитата на животната средина и квалитетот на животот на граѓаните.

Панел-дискусијата во рамки на кампањата „Европска иднина, поблиску од кога било“ – Зелена енергетска транзиција и поздрава животна средина за европска иднина ги опфати клучните чекори што Владата ги презема за усвојување на европските еколошки практики дома.

Со поддршка од ЕУ создаваме човечки капацитети на локално и на национално ниво. Инвестираме во луѓето

давајќи им можност да се залагаат за одржливо управување со природните ресурси, осигурувајќи дека растот на нашата економија е усогласен со зачувувањето на животната средина.

Пристапувањето во ЕУ ќе овозможи четири пати повисока финансиска поддршка за зелената трансформација која ги опфаќа патната инфраструктура, дигитализацијата, зголемување на искористувањето на обновливите извори на енергија и заштитата на природните ресурси. Овој пристап ќе биде катализатор за економски раст преку создавање на т.н. зелени работни места и одржлив развој.

Годишна конференција во организација на Владата „ГОДИНА НА ЕВРОПСКИ МОЖНОСТИ“

Генералниот директор Васко Стефанов, заедно со членовите на Управниот и на Надзорниот одбор, и со директорите на подружници, присуствуваа на свеченото отворање на дводневната конференција „Година на европски можности“ во организација на Владата на Република Северна Македонија. Годишната конференција „Година на европски можности“, во организација на Владата ја отвори поранешниот премиер Ковачевски, кој имаше воведно обраќање.

„До 2016 година во нашата држава, за целиот мандат на сите претходни влади во државата имаше инсталирано 16 мегавати обновливи извори на енергија, од соларни центри и гасни центри. Од јануари 2022 до денес имаме издадено над 600 лиценци за центри за обновливи извори на енергија, така што денес имаме 600 мегавати инсталиран капацитет од обновливи извори на енергија.“

Тоа е повеќе од вкупниот капацитет на цел РЕК „Битола“ што произведува електрична енергија. Со тие 600 мегавати обновливи извори на енергија, денес се снабдуваат со чиста енергија 166 илјади домаќинства во државата“, рече Ковачевски во своето воведно обраќање. На конференцијата имаше и панел „Инвестиции во енергетска транзиција и инфраструктура за здрава животна средина и европска иднина“ каде свое излагање имаа директорот за развој и инвестиции на

АД ЕСМ, Виктор Андонов, министерот за економија Крешник Бектеши, министерката за животна средина и просторно планирање, Каја Шукова, и Славјанка Пејчиновска-Андонова, консултант за животна средина.

Директорот Андонов во своето излагање истакна дека ЕСМ е клучниот столб во енергетиката па дури и во економијата на нашата држава. Изминатиот период се соочивме со повеќе предизвици и не можеме да си дозволиме да застанеме или да не градиме нови капацитети за производство на електрична енергија. ЕСМ ја започна првата транзиција во регионот со електраната во Осломеј. Тоа беше патот кој Владата тогаш го трасираше, и треба да продолжиме во таа насока. Стариот рудник го одбравме како најпогодна локација, стар рудник на јаглен што не може да се користи за друга намена. И благодарение на нашите партнери, меѓународните финансиски институции,

ЕБОР, Европската инвестициска банка, УСАИД, КФВ германската развојна банка, се работи на сериозен план за трансформација и на ЕСМ и на комплетна декарбонизација на нашата економија. Ваквата трансформација е неопходна, не само заради заштитата на животната средина туку и за зајакнување и обезбедување на сигурно производство на електрична, а и на топлинска енергија. Водородот е гориво на иднината и затоа во тој правец размислуваме и во однос на трансформацијата на нашите најголеми електрани, РЕК „Битола“, РЕК „Осломеј“ и ТЕЦ „Неготино“.

Една од сериозните мотивации и можности е токму тој инвестициски план преку кој ни се овозможени 3 милијарди евра, средства што не се наменети само за ЕСМ туку за сите во државата, за домаќинствата, за приватниот сектор, за мали и средни претпријатија во регионите кои биле засегнати со јаглен.

Кампања на Владата „Европска иднина, поблиску од кога било“

ЕКОНОМСКИ ПРИДОБИВКИ ОД ИНТЕГРАЦИЈАТА ВО ЕУ ЗА КОМПАНИИТЕ И ЗА ГРАЃАНИТЕ

Владата преку панел-дискусии на тема: „Економските придобивки од интеграцијата во ЕУ за компаниите и граѓаните во Северна Македонија, во рамки на кампањата на Владата „Европска иднина, поблиску од кога било“, со информативни видеоспотови, видеоанимации, билборди и дигитална содржина наменета за

социјалните медиуми обезбеди информации за граѓаните што се однесуваат на предностите пред сè од евроинтеграцискиот процес на земјата, но и крајно од членството на нашата земја во ЕУ. Кампањата беше фокусирана на пет области: економија, земјоделство, животна средина и ресурси, демократија и владеење на правото и млади. Кампањата ја посочи досегашната позитивна трансформација на економскиот, социјалниот и општествениот живот во земјата и придобивките за подобро разбирање на реформите што

ќе овозможат понатамошен развој на државата по европски стандарди и градење на европска иднина, дома. Мнозинската волја на граѓаните за ЕУ е јасна, евроатлантската ориентација на земјата во изминатите 6 години донесе многу придобивки за сите, за целото општество, за економијата воопшто. ЕУ ги отвора вратите за партнерите како Северна Македонија и овозможува либерализиран пристап до единствениот европски пазар. Олеснетиот пласман на пазар од 500 милиони потрошувачи пред пристапувањето во ЕУ ќе значи поголеми можности за компаниите, поттикнување на економскиот раст и создавање можности за нови работни места во нашата држава.

СОРАБОТКАТА СО ЕБОР Е КЛУЧНА ЗА АД ЕСМ И ЗНАЧИТЕЛНО ПРИДОНЕСУВА ЗА ПОБРЗА И ПОЛЕСНА ТРАНЗИЦИЈА КОН ЗЕЛЕНАТА АГЕНДА ЗА ЗАПАДЕН БАЛКАН

Генералниот директор на АД ЕСМ, Васко Стефанов, заедно со директорот за развој и инвестиции, Виктор Андонов, одржаа работен состанок со високи претставници од ЕБОР. На состанокот посебен акцент се стави на тековните активности кои се извршуваат во соработка и со поддршка од Европска банка за обнова и развој.

Главниот фокус беше проектот – Фотонапонската електрана изградена во кругот на РЕК „Осломеј“ што претставува прв пример на енергетска транзиција во Југоисточна Европа каде што електричната енергија ќе се произведува од сонце преку панели поставени на просторот врз стариот и исцрпен рудник за јаглен. Со годишно производство од 15-17 гигават-часа електрична енергија, оваа фотона-

понска електрана не само што ќе помага значително да ги намалиме емисиите на CO₂ за 13,000 тони годишно, туку и ќе ни обезбедува струја за околу 2.800 домаќинства. Истовремено, таму го заменуваме необработливото земјиште со рекултивација и облагородување на 19 хектари површина.

На состанокот особено се истакна и потребата од инвестиции во обновливи извори за енергија. АД ЕСМ продолжува да се движи кон зеленото сценарио и ќе се стреми во остварувањето на планот – Северна Македонија во блиска иднина да биде енергетски независна земја која ќе произведува електрична и топлинска енергија од обновливи извори на енергија. Затоа, соработката со ЕБОР е клучна за АД ЕСМ и значително придонесува кон побрза и полесна транзиција кон Зелената агенда за Западен Балкан, со заложба за намалување на емисиите на стакленички гасови за 61%.

ЕБОР ЌЕ ГО ПОДДРЖИ ПЛАНОТ ОД 4 МИЛИЈАРДИ ЕВРА ЗА ДА ГИ ЗАТВОРИМЕ ЕЛЕКТРАНИТЕ НА ЈАГЛЕН

Меѓународните кредитори, вклучувајќи ги Европската банка за обнова и развој (ЕБРД) и Светската банка, поддржаа план вреден четири милијарди евра кој треба да ѝ помогне на Северна Македонија целосно да го напушти производството на струја од јаглен. Договорот, кој беше објавен на климатскиот самит ЦОП 28 во Дубаи, претстави план за затворање на двете електрани на јаглен во нашата земја и

нивна замена со 1,7 гигавати обновлива енергија. „Јагленот претставува 40 % од сите извори на енергија во Северна Македонија, што е навистина многу. Ова е еден пример што би сакале да го прикажеме на ЦОП односно да го претставиме конкретниот пристап и што тој може да понуди како алтернативно решение, но секако и посветеноста т.е. заложбата на самата земја“, изјави претседателката на ЕБРД, Одил Рено-Басо. Планот наречен „Инвестициска програма за енергетска транзиција“ следи слични примери за затворање електрани на јаглен во Јужна Африка, во Индонезија, Виетнам и Сенегал, со поддршка од кредитори, влади и приватни инвеститори. Обединетите нации во 2018 г. го прогласија Скопје за најзагадениот главен град во Европа, додека земјата со години работеше на намалувањето на зависноста од јаглен како извор на енергија. Сепак, во 2021 г. повторно почна да работи електраната на јаглен РЕК „Осломеј“ за да се намали увозот на струја. Портпаролот на Климатскиот инвестициски фонд (ИЦФ) на Светската банка потврди дека нашата земја би можела да добие концесии од 85 милиони долари, но инвестицискиот план, вклучувајќи ја конкретната сума на пари, ќе треба да биде одобрен од управното тело на ИЦФ, на почетокот на следната година. Северна Македонија во 2021 година се приклучи на Powering Past Coal Alliance, група земји посветени на постепено укинување на енергијата добиена од јаглен. Откако првично беше предвидено тоа да биде завршено до 2027 година, рокот беше одложен до 2030 година.

БЛАГОДАРНОСТ ДО КОЛЕГИТЕ ОД РЕК „БИТОЛА“ ЗА ПОСВЕТЕНОСТА И ТРУДОТ

Благодарност до вработените од РЕК „Битола“ за сите напори што ги вложуваат за да одговорат позитивно на предизвиците, ова е едногласно констатирано, повеќе пати, на состаноците на генералниот директор на компанијата, Васко Стефанов и директорот за производство од термоелектрани, Љубчо Кижевски, со стручниот колегиум на РЕК „Битола“.

На средбите беше истакнато дека се преземени сите неопходни чекори, во сите подружници на АД ЕСМ, за да се обезбеди стабилно производство на домашна електрична енергија. Најголемиот производствен капацитет на државните електрани, РЕК „Битола“, работи со сите три блока на мрежа. Резервите на ископан јаглен во РЕК „Битола“ во моментот изнесуваат околу 250.000 тони, а откриени се доволни количини и во рудниците за континуирано снабдување на термоелектраните.

Согласно со потребите на потрошувачи и на универзалниот снабдувач, АД ЕСМ изготви производствен план којшто и оваа грејна сезона треба да гарантира непрекинато снабдување со струја на граѓаните.

ПРЕЗЕМЕНИ СЕ СИТЕ МЕРКИ ЗА СТАБИЛНО ПРОИЗВОДСТВО НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

РЕК „Битола“ ги стави во погон сите три блока, со што велат оттаму, дека се подготвени со полн капацитет да обезбедат производство на електрична енергија за потребите на потрошувачите оваа грејна сезона. Сепак, менаџментот остава простор и за непредвидени ситуации, напоменувајќи дека најголемиот капацитет во државата произведува струја со стара опрема.

„Завршени се ремонтите на блоковите, преземени се сите мерки за стабилно производство. Но, и покрај тоа што преземаме сè, да нагласам дека управуваме стари машини, стари системи за да обезбедиме стабилно производство“, вели Пеце Матевски, директорот на РЕК „Битола“.

Иако на депонија има 200.000 тони јаглен и два милиони тони откритка, спремна за експлоатација, сепак комбинатот ќе увезува јаглен, а од РЕК велат дека точните количини не се знаат. „Ќе имаме увоз на јаглен со висококалорична вредност за да имаме хомогенизација односно мешање затоа што нашиот јаглен што сега го откопуваме е со ниска калорична вредност. Јагленот го набавуваме од соседна Грција и соседна Албанија. Нашите договори се рамковни и ќе нарачуваме спрема потребите“, истакна Матевски.

Поголем дел од минатата грејна сезона, РЕК „Битола“ не работеше со полн капацитет, откако во ноември 2021 година изгоре трансформатор на третиот блок. Тој беше ставен во функција лани, во јануари.

РЕСЕРТИФИКАЦИЈА НА КОМПАНИЈАТА СПОРЕД НЕКОЛКУ ИСО СТАНДАРДИ

Изминатите 12 месеци во нашата компанија се реализирани активности од суштинска важност за ресертификација и примена на стандардите:

ИСО 9001:2015, Управување со квалитет

ИСО 14001:2015, Управување со животна средина

ИСО 45001:2015, Управување со безбедност и здравје при работа.

ИСО 14001:2015 е меѓународен стандард за организациите или работодавачите кои сакаат да ја подобрат својата работа во областа на заштитата на животната средина, како и примена на определени начини и системи со кои ќе се заштити животната средина. Со поседување на овој сертификат и употребата на системите што произлегуваат од него, самите организации покажуваат одговорност за животната средина. Организациите или фирмите кои во својата работа користат природни ресурси или обновливи извори

на енергија и притоа даваат непосакувани отпадни производи неповолно влијаат на животната средина. Ваквото негативно влијание врз животната средина треба да се идентификува, минимизира и да се контролира во текот на целиот работен процес на организацијата или претпријатието. Имплементација и сертификација на системскиот менаџмент за заштита на животната средина (ЕМС) што е во согласност со ИСО 14001:2015 стандардот, дава систематски пристап на самата организација во животната средина, а исто така ЕМС на самата организација ѝ овозможува да ги набљудува влијанијата врз животната средина од сопствените активности, производи и услуги. ИСО 14001:2015 стандардот е применлив во која било организација, без разлика на нејзината големина, вид или природа на дејност, и се однесува на сите аспекти на заштитата на животната средина во врска со активностите, производите и услугите кои организацијата сака да ги контролира во рамките на ЕМС. Во периодот од 7

до 10 ноември 2023 година се одржа ресертификациската контрола за примена на стандардот за управување со квалитет ИСО 9001:2015 во Дирекцијата на АД ЕСМ. Екстерните проверки се извршуваат еднаш годишно. Обновувањето на сертификатот е на секои три години. Проверувачите беа од компанијата „СГС Белград“, што се всушност претставници на реномираната „СГС Швајцарија“. Екстерните проверки беа извршени во Дирекција-Скопје, РЕК „Битола“ и ХЕЦ „Тиквеш“. Активностите за транзиција кон стандардот ИСО започнаа со одржување состанок на работниот тим со претставници од „СГС Белград“, а сите понатамошни процеси се одвиваа според програмата за работа и подготвениот акциски план за транзиција. Проверката се одвиваше во неколку области што беа дел од планот за контрола: во подружницата РЕК „Битола“ во делот на планирање и реализација на производството, техничка подготовка, хемиско-технолошка служба, одржување на опремата, магацин и складирање, мерење, управување, регулација, човечки ресурси, обуки, управување со документација; во Дирекција во делот на продажба на електрична енергија, планирање, управување, диспечерски активности во производството на електрична енергија, набавка, комерција, ИТ-одржување, инвестиции и развој, реализација на големи проекти, човечки ресурси, обуки, следење на екстерна документација, работи со финансиски документи; во подружницата „Тиквеш“ во делот на планирање и реализација на производството, техничка подготовка, одржување на опремата, магацин и складирање, човечки ресурси, обуки, управување со документација, оскултација на брана и придружни објекти.

ХЕЦ „СВЕТА ПЕТКА“ СЕ СТЕКНА СО НОВА ВОДОСТОПАНСКА ДОЗВОЛА

Министерството за животна средина и просторно планирање му издаде нова водостопанска дозвола на АД ЕСМ, подружница ХЕС „Козјак“ односно хидроцентралата „Св. Петка“, со важност до 2033 година. Дозволата прецизно го регулира користењето на водите од акумулацијата „Света Петка“ на реката Треска за производство

на електрична енергија за хидроцентралата „Света Петка“, лоцирана во подрачјето на речниот слив на реката Вардар.

Станува збор за важен документ за хидросистемот „Козјак“ за непречено функционирање на хидроелектраната „Света Петка“.

68 години од големата снежна лавина што однесе 52 човечки животи

АД ЕСМ ИМ ОДДАДЕ ПОЧИТ НА ЗАГИНАТИТЕ ГРАДИТЕЛИ НА ХЕС „МАВРОВО“

Симболично, со положување цвеќе пред споменикот на градителите и едноминутно молчење, делегација на АД ЕСМ, подружница ХЕС „Маврово“, им оддаде почит на загиналите градители, кои трагично ги загубиле животите во снежната лавина во 1956 година, градејќи го хидроенергетскиот систем „Маврово“.

Мавровската снежна трагедија, предизвикана од природна временска непогода, се случила ноќта меѓу 10 и 11 февруари 1956 година, по долината на реката Радика (во околината на селата Рибница, Торбешки мост и Стрезимир). Од планината

Кораб огромна снежна маса се урнала врз бараките на градителите на мавровскиот хидроенергетски систем, и врз караули и куќи што биле во непосредна близина, при што биле затрупани стотина луѓе. Спасувачките екипи успеале да извлечат само половина од нив. Најголемиот дел од загиналите биле токму градители на мавровските хидроелектрани.

Споменикот на градителите, близу браната во село Маврови Анови, е подигнат во 1970 година, а ја симболизира нивната храброст и пожртвуваност. На спомен-плочата се врежани имињата на сите загинаци во снежната лавина.

АКЦИЈА НА ЕСМ ЗА ЗАСАДУВАЊЕ БАГРЕМОВИ САДНИЦИ КАЈ РЕК „ОСЛОМЕЈ“

Вработените од АД ЕСМ, заедно со своите колеги од подружницата РЕК „Осломеј“, почнаа акција за засадување на 5000 багремови садници на просторот во близина на фотонапонската 10 MW електрана изградена на местото на затворениот рудник за јаглен Осломеј.

Оваа акција за пошумување е само дел од активностите што ги презема АД ЕСМ како општествено-одговорна компанија за да го зголеми своето позитивно влијание за заштита на животната средина. Нашата цел е рекултивација на земјиштето каде што е веќе завршено ископувањето јаглен, со засадување дрвја и создавање заштитен зелен појас, како

и да обезбедиме што повеќе природни услови за прочистување на воздухот околу нашиот произведен капацитет.

Заменик-генералниот директор на АД ЕСМ, проф. д-р Имер Зенку и директорот за развој и инвестиции на АД ЕСМ, Виктор Андонов, заедно со вработените од Секторот за развој и инвестиции, како и вработените од подружницата РЕК „Осломеј“ го искористија сончевиот ден за да учествуваат во акцијата и да ја продолжат посветеноста на компанијата за заштита и унапредување на квалитетот на животната средина.

Сите 5000 садници се багрем бидејќи тие се оптимални за опстојување на овој простор и почва.

НОВА СТИПЕНДИЈА ОД ЕСМ, ВО ИЗНОС ОД 80.000,00 ИЛЈАДИ ДЕНАРИ, ЗА СТУДЕНТКАТА СТЕФАНИЈА ЛАЗАРОВСКА ОД ФЕИТ

Доделувањето стипендии за АД ЕСМ, како општествено-одговорна компанија, е востановена практика повеќе од 10 г. и претставува поддршка на образовниот процес што нашата компанија ќе ја продолжи и во иднина. АД ЕСМ сака да го поддржува образовниот процес и континуирано вложува во млади луѓе, посебно од областа на електротехниката, машинството и информациските технологии. Годинава стипендија во износ од 80.000,00 илјади денари, за 10 месеци т.е. за целата академска година, доби студентката Стефанија Лазаровска од Факултетот за електротехника и информациски технологии. „Стипендијата од ЕСМ за мене претставува голем успех. Навистина ми се допаѓа идејата сама да си ги покривам дел од трошоците околу студирањето и секако стипендијата ќе ми биде дополнителен мотив да се трудам многу повеќе за да го одржам и подобрувам просекот што го имам“ – рече Стефанија, при врачувањето на стипендијата.

ДОДЕЛЕНИ СТИПЕНДИИ НА 11 СТУДЕНТИ ОД ТЕХНИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ БИТОЛА

АД ЕСМ додели стипендии на 11 студенти од Техничкиот факултет „Битола“, во износ од 80.000 денари годишно. Финансирањето е предвидено да трае за време на сите студиски години, а стипендиите се продолжуваат еднаш годишно врз основ на исполнување на утврдени критериуми пропишани во договорите за стипендирање што, пак, се услов за продолжување на стипендиите. - РЕК „Битола“ е столб на битолската економија и стопанство, а ќе остане главна основа и база на електроенергетскиот систем на Македонија. Затоа, ве повикувам сите тука присутни и останатите

ваши колеги од Техничкиот факултет „Битола“ да вложувате во вашето знаење. Ние сме тука да ве поддржиме, со желба наскоро да ве имаме и во нашите производствени капацитети, - порача генералниот директор на АД ЕСМ, Васко Стефанов.

АД ЕСМ ПРОДОЛЖУВА СО ПОДДРШКА ЗА СТУДЕНТИТЕ – ДОДЕЛЕНИ 4 НОВИ СТИПЕНДИИ

Четири талентирани студенти од Електротехничкиот факултет и Факултетот за природни и технички науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип добија стипендии од АД ЕСМ како дел од практиката за поддршка на образовниот процес и вложување во младиот потенцијален кадар. Стипендиите се во износ од 80.000 денари годишно и се доделуваат еднократно за една академска година. Финансирањето е предвидено да трае за време на сите студиски години, а стипендиите се продолжуваат еднаш годишно врз основ на исполнување на утврдени критериуми пропишани во договорите за стипендирање што, пак, се услов за продолжување на стипендиите.

ПОТПИШАНИ ДОГОВОРИ ЗА СТИПЕНДИРАЊЕ СО 5 СТУДЕНТИ ОД ТЕТОВСКИОТ УНИВЕРЗИТЕТ

АД ЕСМ ја продолжува традицијата за поддршка на најдобрите и додели стипендии на пет талентирани студенти од Универзитетот во Тетово. Заменик-генералниот директор на АД ЕСМ, проф. д-р Имер Зенку, по потпишувањето на договорите за стипендирање изјави дека се надева оти стипендистите по завршувањето на студиите ќе бидат дел од АД ЕСМ. „Оваа финансиска поддршка од нашата компанија е со цел да ги охрабриме студентите да вложат максимални напори и да стекнат знаења кои ќе им отворат подобри перспективи за работа. Нашата поддршка е доказ дека системот односно државата се грижат за младите и вложуваат во нив. АД ЕСМ со поддршката на млад и квалитетен кадар придонесува за

развој на енергетиката и транзицијата кон обновливи извори на енергија. Овие стипендии сè со цел да се поттикнат и стимулираат студентите за уште поголеми достигнувања и успеси, како и нивно издигнување на повисоки академски нивоа“, рече заменик-генералниот директор на АД ЕСМ, проф. д-р Имер Зенку.

Воедно, АД ЕСМ им ги продолжи стипендиите на 11 студенти од Универзитетот во Тетово коишто ги исполниле критериумите што се пропишани во договорите.

АД ЕСМ СО НОВИ ПРОЕКТИ ЗА ПОДДРШКА НА СПОРТОТ

По две децении, Струга конечно добива затворен пливачки базен опремен по највисоки стандарди, отворен за сите граѓани и љубители на пливачките спортови.

АД ЕСМ, преку подружницата ХЕС „Црн Дрим“ изминатиот период, со сериозна професионална посветеност и поддршка, некогашниот руиниран базен успеа да го претвори во нов модерен спортски рекреативен објект што ќе биде

центар на физичка активност, здравје и спортска култура за граѓаните на Струга во текот на целата година.

Одговорноста и обврските на компанијата за одржување на овој нов базен ќе продолжат во иднина, со цел да биде домаќин на големи спортски настани и натпревари каде ќе се родат многу пливачки и ватерполо легенди.

РЕК „БИТОЛА“ СО ПОДДРШКА НА МЛАДИТЕ И НА МЛАДИНСКИТЕ ПОЛИТИКИ

РЕК „Битола“ во соработка со Здружението на граѓани „Младите можат“ за првпат учествуваше во проектот „Social day“ за поддршка на младите и на младинските политики. Десет средношколци, еден училиштен ден, своите клупи и книги ги заменија со работа во комбинатот. Тие добија практично искуство како изгледа еден работен ден, а добија и симболична дневница која оди во Младински фонд којшто ќе поддржи минимум два младински проекти за подобрување на образованието на нашите млади. Концептот на проектот е многу повеќе од алатка за креирање фондови, тоа е моќен инструмент за глобална солидарност и за општествена одговорност.

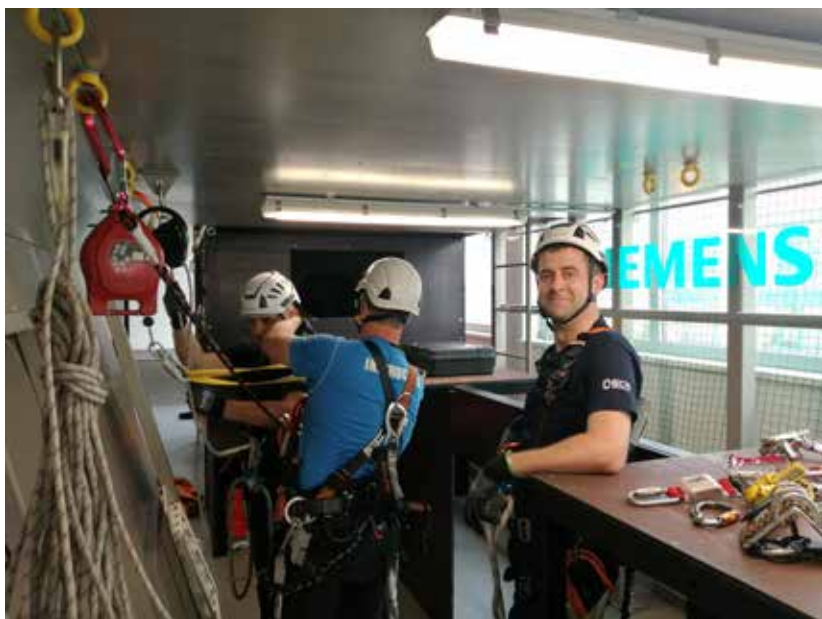
РЕК „БИТОЛА“ И СОУ „КРСТЕ ПЕТКОВ МИСИРКОВ“ ОД ДЕМИР ХИСАР ЈА ПРОДОЛЖУВААТ СОРАБОТКАТА ВО ДУАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Резултатите од работењето на паралелката што беше формирана минатата година се позитивни за двете страни, а особено задоволни се учениците кои практичната настава ја изведуваат во комбинатот, под будното око на сертифициран ментор, вработен во РЕК „Битола“. Со формирањето на дуалната паралелка, РЕК „Битола“ е една од македонските компании кои се верификувани во доменот на дуалното образование, што претставува општествен интерес на сите страни вклучени во образовниот процес, и генерално на македонското стопанство.

Работна посета во Будимпешта

НАШИ КОЛЕГИ СЕ СТЕКНАА СО ОСНОВНИ ЗНАЕЊА ЗА БЕЗБЕДНОСТ И ЗАШТИТА ПРИ РАБОТА ВО ВЕТЕРНИ ТУРБИНИ

Стручни тимови од АД ЕСМ, две групи од по тројца вработени, наши колеги, во два наврати, во август и ноември, беа во работна посета на тренинг-центарот на „Siemens-Gamesa Renewable Energy“ во Будимпешта, Унгарија, каде што поминаа дел од специјалните обуки на SGRE за ветерни турбини. Целта на обуката беше воведување во безбедносните процедури и мерки за пристапување во ветерни турбини соодветно со светските стандарди на GWO (Global Wind Organisation).

На оваа обука нашите колеги се стекнаа со основните знаења за безбедност и заштита при работа во ветерни турбини: работа на висина, подигнување и спуштање товар, укажување прва помош и противпожарна заштита и спасување во специфични услови за работа. Овие познавања се неопходен предуслов за влез на овластени лица во ветерна турбина и тие овозможат услови за понатамошни технички надградби и подетално запознавање со различните системи на ветерните турбини. Обуката беше овозможена од производителот на опремата „Siemens-Gamesa Renewable Energy“ и таа е во согласност со постоечкиот договор со SGRE за одржување на ветерните турбини „SWPS 300 W“. - Секој тренинг од ваков тип започнува со претставување на ризиците со кои се соочува техничкиот персонал кој влегува во ветерна турбина, како и со запознавање со минималните предуслови што треба да ги исполнува оној кој се качува во турбината. Веднаш откако ќе се запознаете со потребните предуслови, секој поединечно пристапува кон правење на таканаречена self medical and condition assessment. По направената самопроценка за сопствената здравствена

состојба и подготвеност, се потпишува изјава за свесност за ризиците, придружена со кратка лична историја на посериозни здравствени проблеми, - ни објаснија нашите колеги кои ја поминаа обуката. Обуката за работа на висина ги опфаќаше следните квалификации:

- лична безбедност;
- безбедност на колегите кои работат со вас;
- безбедно извршување на работите на висина;
- користење на безбедносната опрема за заштита од паѓање;
- безбедна итна евакуација при работа на височини, и
- безбедно спасување при работа на височини.

- Практикувајќи ја обуката за прва помош се стекнавме со вештини за независно дејствување, препознавање, проценка и приоритети при укажување прва помош, совладување вештини за давање животоспасувачка помош, повикување помош, спасување и итна евакуација во случај на инциденти. Обуката за противпожарна заштита го опфаќаше делот за превентивна заштита од избивање оган, првична проценка на пожари, безбедносна евакуација на персоналот, како и гасење на почетниот пожар со ПП опрема. Обуката за напредни спасувачки техники, што воедно е и најкомплицирани, се однесуваше на совладување на техниките за безбедно спасување од тешко пристапни места во турбините, како што се: хаб, спинер, перка, кукиште, столб и основа на турбина.

Обуките се состојеа од теоретски и практични часови за секој дел. Теоретските часови ни овозможија запознавање со теоретските основи во училишта, додека за време на практичниот дел научивме за извршување работни задачи во импровизирана макета на ветерна турбина, - ни рекоа тие. За нив најинтересен дел од обуката биле напорните осумчасовни тренинзи со речиси 20 кг заштитна опрема на грбот, како и спуштањето и спасувањето од висини со безбедносни јажиња.

- Останаа прекрасни спомени од убавиот град и од новостекнатите знаења, но, и модричките што ги оставија јажињата за спасување по нашите тела, - го завршија разговорот со нас нашите колеги, подготвени за нови предизвици.

СПРОВЕДЕНИ ПРАКТИЧНИ ОБУКИ ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ

Целта на обука е обновување и појситување на членовите на единиците со планските документи за заштита и спасување, видовите на опасности во случај на природни непогоди, составот на силите за заштита и спасување, начини на комуникација и поставување по добивање наредби од штабот

Членовите на Универзалните единици за заштита и спасување од нашата компанија учествуваа на дополнителните обуки што се одржаа во текот на изминатата есен, а чијшто фокус беше насочен кон реализација на повеќе практични вежби во случај на природни непогоди. Целта на обуката е обновување и потсетување на членовите на единиците со планските документи за заштита и спасување, со видовите на опасности во случај на природни непогоди, начините на комуникација и постапување по добивање наредби од штабот.

На обуките се практикуваше давање прва помош со техники за спасување живот за пет минути, без употреба на медицински средства. Потоа се вежбаа постапките за давање прва помош кога повредениот не дише и не му работи срцето, постапки со отворени повреди и рани, крвавења и употреба на стандардни и прирачни средства. Учесниците се потсетија и за начините на дејствување и укажувањето прва помош при струен удар, удар од гром, каснување од змија или пчела, гаснење пожари со практична употреба на ПП-апаратите, спасување од урнатини и друго.

Обуките се реализираа во соработка со Центарот за обука при Дирекцијата за заштита и спасување (ДЗС) и Црвениот крст - Скопје. Во својство на предавачи свој придонес дадоа Жаклина Ангеловска и Рамадан Асани од ДЗС, Емилија Чутаноска од Црвениот крст - Скопје, д-р Моника Јовановска, д-р Гаврил Паревски и д-р Ангела Петровска, д-р Милот Ризвани, д-р Енсер Јусуфоски од Црвен крст - Битола, како и Жаклина Георгиевска и Ивана Самандова од АД ЕСМ.

Реализирана основна обука на штабовите за заштита и спасување во подружниците на АД ЕСМ

Од ноември минатата година започнаа основни обуки на штабовите за заштита и спасување од подружниците на АД ЕСМ, согласно со Планот за основна обука на штабови, изработен од Жаклина Георгиевска, одобрен од генералниот директор Васко Стефанов и директорката за правни и општи работи, Душица Сеизовска-Јовановиќ. Обуките се одржуваат со

спојување на штабови од две подружници во соработка со Дирекцијата за заштита и спасување - Центар за обука, а наставата ја одржаа Рамадан Асани, Асим Селмани, Дејан Стојановски, Жаклина Ангеловска и Жаклина Георгиевска. Целта на обуките е потсетување и запознавање на членовите на штабот со законските акти, силите за заштита и

спасување, начините и средствата за комуникација, изработка на плански документи, раководење и командирање на принципот на субординација и едностарејство. Во 2024 година е предвидено да се одржат обуки на штабот од РЕК „Битола“ и Главниот штаб во Дирекција на АД ЕСМ, а потоа и предвешбовни активности со сили-те за заштита и спасување.

енергија

**ЗАЕДНО, СОЛИДАРНИ И СЕКОГАШ БУДНИ,
МОЖЕМЕ ДА ПРИДОНЕСЕМЕ
ВО БОРБАТА ПРОТИВ РАКОТ НА ДОЈКА!**

НАША ФОТОПРИКАЗНА